

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ΄

Από τον Μυστικό Δείπνο στην Ανάσταση του Θεανθρώπου

Το ζήτημα του χρόνου της Αναστάσεως του Χριστού, το οποίο εξετάσαμε στο προηγούμενο παράρτημα, δεν έχει μόνο χρονική διάσταση και σημασία. Όλα τα γεγονότα των τελευταίων ημερών της ζωής του Χριστού, όπως ο Μυστικός Δείπνος, η Σταύρωση, η Ταφή και η Ανάσταση, είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους και έχουν πραγματοποιηθεί σε πολύ συγκεκριμένους χρόνους. Πίσω από αυτούς τους χρόνους κρύβονται εξόχως σημαντικοί λόγοι.

Στο παρόν παράρτημα θα εξετάσουμε τον τρόπο με τον οποίο εκτυλίσσονται και συνδέονται τα τόσο σημαντικά αυτά γεγονότα, τους λόγους και τους χρόνους που τα διέπουν, καθώς και την πνευματική τους σημασία.

Κυριακή των Βαΐων, 29 Μαρτίου του 33 μ.Χ.

Ο Χριστός εισέρχεται θριαμβευτικά στην Ιερουσαλήμ. Τα πλήθη τον επευφημούν – κυρίως αυτοί που άκουσαν ότι την προηγούμενη ημέρα ανέστησε τον Λάζαρο – και κρατώντας κλάδους βαΐων φωνάζουν «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου».

«Ὁλόκληρη ἡ πόλις ἐσείσθηκε», γράφει ο Ματθαίος, και ἔλεγαν «Ποιὸς εἶναι αὐτός;». ⁴¹⁷ Μετά την είσοδό του στην πόλη, ο Ιησούς επισκέπτεται τον Ναό των Ιεροσολύμων, όπου ανατρέπει τα τραπέζια των εμπόρων και των πωλητών, τους εκδιώκει από τον Ναό, και επικρίνει τους αρχιερείς λέγοντάς τους ότι είχαν μετατρέψει τον Οἶκο του Πατρὸς του σε φωλιά ληστών.

Μεγάλη Τετάρτη, 1 Απριλίου 33 μ.Χ.

Ο Χριστός επισκέπτεται για τελευταία φορά τον Ναό των Ιεροσολύμων όπου κατακρίνει και πάλι τους γραμματεῖς και τους φαρισαίους. Τους αποκαλεί «ὄφεις» καὶ «γεννήματα ἐχιδνῶν», τους κατηγορεῖ ὅτι μέσα στον Ναό λάτρευαν τον χρυσό και όχι τον Θεό, και στο τέλος του λόγου του, ευρισκόμενος πάντοτε μέσα στον Ναό, τους ανακοινώνει κάτι φοβερό: ὅτι ἀπὸ ἐκείνη τη χρονική στιγμή και μετά, **ο Ναός των Ιεροσολύμων δεν αποτελεί πια Ναό του Θεού, ἀλλὰ εγκαταλείπεται στην ερήμωση και στον αφανισμό.**

«ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος», που σημαίνει: «ἰδοὺ, ὁ οἶκος σας ἐγκαταλείπεται εἰς ἐρήμωσιν». (Ματθαῖος 23, 38)

⁴¹⁷ Ματθαῖος 21, 10.

Ο Χριστός παραδίδει τον Οίκο των Ιουδαίων,⁴¹⁸ δηλαδή τον Ναό των Ιεροσολύμων, σε πνευματική ερήμωση και εγκατάλειψη. Κατ' αυτόν τον τρόπο, όπως επισημαίνει ο άγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας, εκπληρώνεται η προφητεία του Ιερεμία: «Εγκατέλειψα τον Οίκο μου, παράτησα την κληρονομία μου, παρέδωσα την αγαπημένην μου ψυχή στα χέρια των εχθρών μου».⁴¹⁹

Όπως αναφέρει ο Κύριλλος, ο λόγος του Ιησού «ιδού, ὁ οἶκος σας ἐγκαταλείπεται εἰς ἐρήμωσιν» ἔχει διπλή ἐρμηνεία: πρώτον, ὅτι «ἡ θεία χάρις ἀπομακρύνεται ἀπὸ το γένος τῶν Ἰουδαίων» και δεύτερον, ὅτι ἀπὸ δω και πέρα, εἶναι «ἐριπωθὲν τελείως τὸ τέμενος».⁴²⁰ που σημαίνει: **«Ο Ναός είναι ολότελα ερειπωμένος»**. Ο Κύριλλος παρομοιάζει τον Ναό με ένα πνευματικό ερείπιο. Και σε ένα δεύτερο ἔργο του, ἐρμηνεύοντας τον ἴδιο λόγο του Ἰησού, ἀναφέρει τα εξής: **«Ο Ναός ἦταν πλέον μολυσμένος**, ὅπως και ἡ Συναγωγή τῶν Χριστοκτόνων Ἰουδαίων, διότι ἐξαιτίας τῶς θανατώθηκε ὁ Σωτήρας. Τότε μολύνθηκαν ολότελα ἀπὸ τον φόνο Αὐτοῦ».⁴²¹ **Ο Κύριλλος Αλεξανδρείας περιγράφει τον Ναό τῶν Ιεροσολύμων ως ἕνα πνευματικό ερείπιο και ως μία ἐστία μόλυνσης**. Ο Ναός τῶν Ιεροσολύμων, ως Οἶκος λατρείας του Θεοῦ, ἀποτελεῖ πλέον παρελθόν. Ὑπάρχει μόνον ως κτίριο. Δεν ὑπάρχει ὁμως πνευματικά και λατρευτικά. Τον κατήγγησε ὁ Υἱός του Θεοῦ με ἕναν του και μόνον λόγο. Και ἀμέσως μετὰ ἀπ' αὐτόν τον λόγο, ὁ Ἰησοῦς ἐξέρχεται για τελευταία φορά ἀπ' αὐτόν τον Ναό.

Και τη στιγμή της ἐξόδου του, ἀμέσως μετὰ την ἀνακοίνωση της πνευματικῆς ἐρήμωσης του Ναοῦ, προφητεῦει και τη φυσική ἐρήμωσή του λέγοντας τα εξής: «Βλέπετε ὅλα αὐτά; Ἀλήθεια σὰς λέγω, ὅτι δὲν θὰ μείνη ἐδὼ πέτρα ἐπάνω σὲ πέτρα πὺν νὰ μὴν γκρεμισθῇ»⁴²² – γεγονός που πραγματοποιήθηκε το 70 μ.Χ., ὅταν ὁ Ρωμαῖος στρατηγός Τίτος ἱσοπέδωσε την πόλη.

Ο Χριστός εγκαταλείπει τον Ναό τῶν Ιεροσολύμων και τον παραδίδει στην ἐρήμωση και στον ἀφανισμό, και ἐπιπλέον εγκαταλείπει σε πνευματική ἐρήμωση τῶς Ἰουδαίους ἀρχιερεῖς, τῶς λατρευτικῆς τῶς ἐκδηλώσεις καθὼς και τη γιορτὴ του Πάσχα ἡ οποία ἀπέχει μόλις τρεῖς ἡμέρες.

⁴¹⁸ Ο Ευσέβιος Καισαρείας ἀναφέρει ὅτι ἡ λέξη *οἶκος* ἀναφέρεται ὄχι στην πόλη ἀλλὰ στον Ναό τῆς: «οὐ τὴν πόλιν ἔρημον ἔσεσθαι φησιν, ἀλλὰ τὸν ἐν αὐτῇ οἶκον, δηλαδὴ τὸν νεών». Βλ. Ευσέβιος, *Λόγος εἰς τα Θεοφάνεια*, ἀπόσπ. 12.

⁴¹⁹ «Εγκαταλέλοιπα τὸν οἶκόν μου, ἀφῆκα τὴν κληρονομίαν μου, ἔδωκα τὴν ἡγαπημένην ψυχήν μου εἰς χεῖρας ἐχθρῶν αὐτῆς» (Ιερεμίας 12, 8).

⁴²⁰ Κύριλλος Αλεξανδρείας, *Ερμηνεία στον Ματθαίο*, “Matthäus-Kommentare aus der griechischen Kirche”, Βερολίνο 1957, ἀπόσπ. 265: «Εἰπὼν “ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν”... καὶ διὰ τοῦτο δεικνὺς τὴν ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων ἀπόστασιν τῆς θείας χάριτος... ὁμως καὶ ἔργῳ ἐξέβη ἐριπωθὲν τελείως τὸ τέμενος».

⁴²¹ Κύριλλος Αλεξανδρείας, *Γλαφυρά* (Ερμηνεία στην Πεντάτευχο), PG 69.633: «Οἶκος μὲν οὖν μεμιασμένος, ἡ Συναγωγή τῶν κυριοκτόνων Ἰουδαίων, τεθνεῶτος ἐν αὐτοῖς τοῦ Σωτῆρος· ὅτε καὶ μᾶλλον ἐμάνθησαν τῷ φόνῳ αὐτοῦ».

⁴²² Ματθαῖος 24, 2.

Η συγκεκριμένη γιορτή του Πάσχα, όπως γράφει ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος, είναι πλέον μια γιορτή παράνομη, διότι «οι Ιουδαίοι κήρυξαν τον πόλεμο στον Θεό», αλλά είναι και μια γιορτή που έχει ήδη καταργηθεί, μια γιορτή ανύπαρκτη, διότι στη θέση της εγκαινιάζεται το νέο πνευματικό Πάσχα που προσφέρει ο Χριστός.⁴²³ **Ο Υιός του Θεού εγκαταλείπει σε ερήμωση τον Ναό των Ιεροσολύμων και τη γιορτή του εβραϊκού Πάσχα, διότι πρόκειται ο Ίδιος, με τη Θυσία του, να δημιουργήσει νέο Πάσχα.** «Και όχι μόνο θα δημιουργήσει νέο Πάσχα», λέγει ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος, **«αλλά θα γίνει και ο Ίδιος Πάσχα».**⁴²⁴

Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, την επόμενη ημέρα, τη Μεγάλη Πέμπτη (13 του μήνα Νισσάν), γιορτάζει το πασχαλινό δείπνο 24 ώρες νωρίτερα από τον καθιερωμένο χρόνο που ορίζει ο νόμος των Ιουδαίων.⁴²⁵ Μόνο που σε αυτό το δείπνο δεν προσφέρεται το καθιερωμένο αρνί, δεν προσφέρεται ο συνηθισμένος πασχαλινός αμνός, αλλά προσφέρεται ο ίδιος ο Αμνός του Θεού.

Ο Υιός του Θεού γίνεται ο ίδιος και ο Προσφέρων και ο Προσφερόμενος. Διότι σε αυτό το πασχαλινό δείπνο προσφέρει για πρώτη φορά προς το γένος των ανθρώπων τα Τίμια Δώρα του, τα Φρικτά Μυστήρια, το Σώμα και το Αίμα του.

Μεγάλη Πέμπτη, 2 Απριλίου του 33 μ.Χ.

Την εσπέρα της Μεγάλης Πέμπτης τελείται ο Μυστικός Δείπνος⁴²⁶ και αργότερα, την ίδια νύχτα, ο Ιησούς προδίδεται από τον Ιούδα και παραδίδεται στα χέρια των Ιουδαίων. Την ώρα του Μυστικού Δείπνου, όπως αναφέραμε, ο Θεάνθρωπος προσέφερε τον Εαυτό του ως την αληθινή τροφή του ανθρώπου. Γράφει ο ευαγγελιστής Λουκάς:

«Καὶ ἐπήρε ἄρτον καὶ ἁφοῦ εὐχαρίστησε τὸν Θεόν, τὸν ἔκοψε σὲ τεμάχια, τοὺς τὸν ἔδωκε καὶ εἶπε: Τοῦτο εἶναι τὸ Σῶμα μου, τὸ ὅποιον δίδεται πρὸς χάριν σας·

⁴²³ Ιωάννης Χρυσόστομος, *Εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα*, PG 49.380: «Εἶδες τὴν ἀγνωμοσύνην τοὺς; Εἶδες τὴν παρανομίαν τοὺς; Χωρὶς κανεῖς να τοὺς ἐξαναγκάσει κηρύττουν τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Θεοῦ. Βλέπεις ὅτι εἶναι ἀκάθαρτα τὰ ἄζυμα; Ὅτι εἶναι παράνομη ἡ εορτὴ τοὺς; Ὅτι δὲν ὑπάρχει πια ἰουδαϊκὸ Πάσχα; Κάποτε ὑπῆρχε τὸ ἰουδαϊκὸ Πάσχα, ἀλλὰ τώρα καταργήθηκε, καὶ ἐπῆλθε τὸ πνευματικὸ Πάσχα, τὸ ὁποῖο παρέδωκε ὁ Χριστός».

⁴²⁴ Ιωάννης Χρυσόστομος, *Εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα*, PG 49.380: «οὐ μόνον δὲ αὐτὸς αὐτὸ κατεσκεύασεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς Πάσχα ἐγένετο».

⁴²⁵ Σύμφωνα με τὸν ἰουδαϊκὸ νόμον τὸ πασχαλινὸ γεύμα γιορτάζεται τὴν ἐσπέρα τῆς παραμονῆς τοῦ Πάσχα (14 τοῦ μήνα Νισσάν), μετὰ τὴ δύση τοῦ ἡλίου.

⁴²⁶ Στὸ Ευαγγέλιον τοῦ Μάρκου (14, 17) ἀναφέρεται ὅτι ὁ Μυστικὸς Δείπνος ξεκίνησε «ὀψίας γενομένης», δηλαδὴ «ὅταν ἐβράδυασε». Στὸ Ευαγγέλιον τοῦ Ἰωάννη (13, 1) ἀναφέρεται ὅτι ὁ Μυστικὸς Δείπνος πραγματοποιήθηκε «πρὸ τῆς εορτῆς τοῦ Πάσχα», δηλαδὴ τὸ βράδυ τῆς Μεγάλης Πέμπτης μετὰ τὴ δύση τοῦ ἡλίου (που σημαίνει, μὲν ἄρχισε ἡμερολογιακὰ ἡ παραμονὴ τοῦ Πάσχα, ἡ 14ῃ τοῦ μήνα Νισσάν).

τοῦτο κάνετε εἰς ἀνάμνησίν μου». Καὶ ἐπῆρε ἐπίσης τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δεῖπνον καὶ εἶπε: «Αὐτὸ τὸ ποτήριον εἶναι ἡ νέα διαθήκη ποὺ σφραγίζεται μὲ τὸ αἷμα μου, τὸ ὁποῖον χύνεται πρὸς χάριν σας» (Λουκάς 22, 19).

Αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη ἀναίμακτη θυσία τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μετουσιώνονται υπερφυῶς στο Σώμα καὶ τὸ Αἷμα του. Λίγες ὥρες αργότερα ἀκολουθεῖ καὶ ἡ αιματηρὴ θυσία.

Μεγάλη Παρασκευὴ, 3 Ἀπριλίου τοῦ 33 μ.Χ.⁴²⁷

Τὴν «τρίτη ὥρα τῆς ἡμέρας» τῆς Παρασκευῆς, ὅπως ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστὴς Μάρκος, δηλαδὴ στις 09:00 το πρωί, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ παραδίδεται στὴ Σταύρωση. Τρεῖς ὥρες αργότερα, στις 12:00 το μεσημέρι, πέφτει τρίωρο σκοτάδι σὲ ὅλη τὴ γῆ. Τὸ παράδοξο αὐτὸ φαινόμενο καταγράφεται ἀπὸ δύο πολὺ σημαντικοὺς ιστορικοὺς τῆς εποχῆς ἐκείνης, τὸν Θάλλο (περὶ τὸ 55 μ.Χ.) καὶ τὸν Φλέγοντα (τὸ 137 μ.Χ.), οἱ ὁποῖοι οὐδεμίαν σχέσιν εἶχαν μὲ τὴ νεοεμφανιζόμενη χριστιανικὴ θρησκεία.

Τὸ ἴδιο γεγονὸς εἶχε προαναγγελθεῖ τὸν 8ο π.Χ. αἰῶνα καὶ ἀπὸ τὸν προφῆτη Ἀμώς: «Καὶ θὰ δύσει ὁ ἥλιος κατὰ τὴ μεσημβρία καὶ θὰ χαθεῖ τὸ φῶς πάνω στὴ γῆ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἡμέρας».⁴²⁸

Στις 09:00 το πρωί τῆς Παρασκευῆς, δώδεκα περίπου ὥρες μετὰ τὸν Μυστικὸ Δείπνο, ὁ Χριστὸς κάνει πράξιν τὸν λόγο ποῦ ἐκφώνησε στο δεῖπνο: «**τὸ αἷμα μου χύνεται πρὸς χάριν σας**». Ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ παραδίδεται στὴ θυσία.

«Καὶ ὁ πασχαλινὸς ἀμνὸς μας, ὁ Χριστὸς, γιὰ μᾶς ἐθυσιάσθηκε», γράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Α΄ Κορινθίους 5, 7).

Σύμφωνα μὲ τὸν Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο, ὁ Χριστὸς «ἐγένετο ἴδιος καὶ θυσία καὶ ιερέας· θυσία μὲν κατὰ τὴ σάρκα, ιερέας δὲ κατὰ τὸ Πνεῦμα».⁴²⁹ Τὸ μαρτύριο τῆς Σταύρωσης διαρκεῖ ἕξι ὥρες καὶ «ἡ θυσία κατὰ τὴ σάρκα» ολοκληρώνεται στις 15:00 το μεσημέρι, ὅταν ὁ Θεάνθρωπος ἀφήνει τὴν τελευταία τοῦ πνοῆ πάνω στὸν Σταυρὸ ἀναφωνώντας τὴ λέξιν «Τετέλεσται».

Γιατί ὁμῶς ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ ἔλαβε χώρα ἐκείνη τὴν ὥρα;

Σύμφωνα μὲ τὴν ἰουδαϊκὴ παράδοση καὶ ἱστορία, τὴν παραμονὴ τοῦ ἰουδαϊκοῦ Πάσχα λάμβανε χώρα ἡ θυσία τῶν ἀμνῶν – ἡ θυσία δεκάδων χιλιάδων ἀρνιῶν ποῦ προορίζονταν γιὰ τὸ πασχαλινὸ γεῦμα.⁴³⁰

⁴²⁷ ΓΙΑ τὸν υπολογισμό τῆς ἡμερομηνίας τῆς Σταύρωσης τοῦ Χριστοῦ, βλ. σελ. 9, παραπ. 1.

⁴²⁸ «Καὶ δύσεται ὁ ἥλιος μεσημβρίας καὶ συσκοτάσει ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ἡμέρᾳ τὸ φῶς» (Ἀμώς 8, 9).

⁴²⁹ Ἰωάννης Χρυσόστομος, *Εἰς τὸν σταυρὸν καὶ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ ληστοῦ*, PG 49.408: «Ὁ αὐτὸς γὰρ καὶ θυσία καὶ ἱερεὺς ἦν· θυσία μὲν κατὰ σάρκα, ἱερεὺς δὲ κατὰ πνεῦμα».

⁴³⁰ Κάποιες χρονιές ὁ ἀριθμὸς τῶν θυσιάζομενων ἀμνῶν ἦταν υπερβολικὰ μεγάλος. Ὁ βασιλιάς Ὡσίας, τὸ 18ο ἔτος τῆς βασιλείας του, εἶχε δωρίσει γιὰ τὴ γιορτὴ τοῦ Πάσχα 30.000 ἀρνιά καὶ κατσίκια πρὸς σφαγὴ. Βλ. *Παραλειπομένων Β'* 35, 7.

Η σφαγή των αμνών, και αμέσως μετά ο καθαρισμός και το ψήσιμό τους, ξεκινούσαν το μεσημέρι της παραμονής του Πάσχα, έτσι ώστε το πασχαλινό γεύμα να είναι εγκαίρως έτοιμο μετά τη δύση του Ηλίου. Το γεύμα αυτό προοριζόταν όχι μόνο για τους κατοίκους της πόλης, αλλά, για όλο το εβραϊκό έθνος, για τους εκατοντάδες χιλιάδες Ιουδαίους που προσέρρεαν στην Ιερουσαλήμ από όλα τα μέρη της Ιουδαίας ή της Διασποράς.⁴³¹

Σύμφωνα με τον Ιουδαίο φιλόσοφο Φίλωνα τον Αλεξανδρινό, που ήταν σύγχρονος του Ιησού, η θυσία των αμνών ξεκινούσε το μεσημέρι της παραμονής του Πάσχα, τη 14η του μήνα Νισσάν, και διαρκούσε μέχρι την εσπέρα.⁴³²

Το ίδιο βεβαιώνει και ο Ιουδαίος ιστορικός Ιώσηπος – γεννηθείς το 37 μ.Χ. – ο οποίος γράφει πιο συγκεκριμένα ότι η θυσία των πασχαλινών αμνών ξεκινούσε την ενάτη ώρα, δηλαδή στις 15:00 το μεσημέρι της παραμονής του Πάσχα.⁴³³

Αυτό σημαίνει ότι, **στις 15:00 το μεσημέρι της Παρασκευής, την ώρα που οι Εβραίοι θυσίαζαν τον πρώτο πασχαλινό αμνό στο προαύλιο του Ναού, την ίδια ακριβώς ώρα θυσίαζαν και τον Αμνό του Θεού στον βράχο του Γολγοθά.**

Στην πρώτη περίπτωση, το θυσιαστήριο για τη σφαγή των αμνών ήταν ο ειδικός βωμός που υπήρχε στο προαύλιο του Ναού των Ιεροσολύμων. Στη δεύτερη περίπτωση, το θυσιαστήριο για τη σφαγή του Αμνού του Θεού ήταν ο Τίμιος Σταυρός. **Την ώρα που εξέπνευσε ο πρώτος θυσιαζόμενος αμνός πάνω στον βωμό, την ίδια ώρα εξέπνευσε και ο Αμνός του Θεού πάνω στο Τίμιο Ξύλο.** Και κατ' αυτόν τρόπο εκπληρώθηκε η προφητεία του Ησαΐα:

«Αυτός φορτώθηκε τις δικές μας αμαρτίες και υπέφερε τους δικούς μας πόνους... Τον κακοποιούσαν και όμως δεν αντιμιλούσε. **Οδηγήθηκε ως πρόβατο επί σφαγή και, ως αμνός που μένει άφωνος μπροστά σ' αυτόν που τον κουρεύει, ποτέ του δεν παραπονέθηκε.**» (Ησαΐας 53, 4-7)

Το πρωί της Μεγάλης Παρασκευής, μεταξύ 08:00 και 09:00, την ώρα που ο Αμνός του Θεού οδηγούνταν από το Πραιτώριο προς τον τόπο της σφαγής του στον Γολγοθά, την ώρα που εξερχόταν από την πύλη Γκενάθ, είναι βέβαιο ότι συναντήθηκε με τα αναρίθμητα κοπάδια των αμνών που επίσης οδηγούνταν προς τον τόπο

⁴³¹ Η γιορτή του Πάσχα επιτρεπόταν να τελεστεί μόνο στην Ιερουσαλήμ. Ως εκ τούτου, εκατοντάδες χιλιάδες Ιουδαίων προσέρχονταν στην πόλη εκείνη την ημέρα. Ο Ιώσηπος αναφέρει ότι κάθε Πάσχα επισκέπτονταν την Ιερουσαλήμ «λαός άπειρος» («κάτεισιν δὲ πληθὺς ἀναρίθμητος»). Βλ. Ιώσηπος, *Ιστορία Ιουδαϊκού πολέμου*, 2.10.

⁴³² Ο Φίλων αναφέρει ότι την παραμονή του Πάσχα «με τη συμμετοχή όλου του λαού θυσιάζονταν πολλές δεκάδες χιλιάδες ζώων από το μεσημέρι μέχρι την εσπέρα» («θύουσι πανδημεί πολλὰς μυριάδας ἱερῶν ἄρξάμενοι ἀπὸ μεσημβρίας ἄχρι ἐσπέρας»). Βλ. Φίλων Αλεξανδρεὺς, *Περὶ τῶν ἐν μέρει διαταγμάτων* (De specialibus legibus), 2.145, Βερολίνο: Reimer, 1906.

⁴³³ Ιώσηπος, *Ιουδαϊκοὶ Πόλεμοι*, βιβλ. 6, παρ. 423, Βερολίνο: Weidmann, 1895: «οἱ δ' ἐνστάσης ἑορτῆς, πάσχα καλεῖται, καθ' ἣν θύουσιν μὲν **ἀπὸ ἐνάτης ὥρας** μέχρις ἐνδεκάτης».

της σφαγής τους. **Οι χιλιάδες αμνοί οδηγούνταν προς τη σφαγή παρά τη θέλησή τους. Ο Αμνός του Θεού βάδιζε προς τη σφαγή με τη δική Του θέληση.**

Αμέσως μετά τη σφαγή του Αμνού του Θεού στον βράχο του Γολγοθά, μετά από έξι ώρες φρικτών πόνων πάνω στον Σταυρό, η ψυχή του Θεανθρώπου ενωμένη με τη Θεότητά του κατέρχεται στον Άδη, ενώ το Σώμα του, και αυτό ενωμένο με τη Θεότητά του, παραμένει καθηλωμένο στον Σταυρό για ακόμη τέσσερις περίπου ώρες. Ο Χριστός παρέμεινε εσταυρωμένος επί δέκα περίπου ώρες – έξι ώρες ζωντανός και τέσσερις ώρες νεκρός κατά τη σάρκα.

Μεγάλη Παρασκευή εσπέρα

Την εσπέρα της Μεγάλης Παρασκευής, την ώρα που αρχίζει η γιορτή του εβραϊκού Πάσχα μετά τη δύση του Ηλίου, την ίδια ώρα ο Ιωσήφ εξ Αριμαθαίας αποκαθλώνει το Σώμα του Ιησού από τον Σταυρό και το ενταφιάζει στον δικό του τάφο, πολύ γρήγορα, διότι έχει ήδη αρχίσει να πέφτει η νύχτα. Το Σώμα του Θεανθρώπου θα παραμείνει στον Τάφο ολόκληρη την ημερολογιακή ημέρα του Σαββάτου, από εσπέρα σε εσπέρα.

Τα αισθήματα που επικρατούν εκείνη τη νύχτα της Ταφής του Κυρίου είναι τόσο παράξενα αναμειγμένα: από τη μια η χαρά των Εβραίων που γιορτάζουν το Πάσχα τους και από την άλλη η θλίψη των μαθητών και των πιστών του Χριστού που θρηνούν τον Κύριό τους. Παράξενα αναμειγμένα είναι όμως και το φως με το σκοτάδι. Το μεσημέρι της Σταύρωσης, την ώρα που θα έπρεπε να υπάρχει φως, επικρατούσε τρίωρο σκοτάδι, ενώ, τη νύχτα της Αναστάσεως, την ώρα που θα έπρεπε να υπάρχει σκοτάδι, μέσα και γύρω από τον Τάφο επικρατούσε Φως. **Στη μία περίπτωση σκοτείνιασε η ημέρα, ενώ στην άλλη φώτισε η νύχτα.**

Τη νύχτα της Μεγάλης Παρασκευής, κατά την οποία οι Εβραίοι γεύονταν χαρούμενοι και αμέριμνοι τον θυσιασμένο πασχαλινό αμνό τους, μέσα στον άγιο Τάφο βρισκόταν εξαιτίας τους ο εσφαγμένος και θυσιασμένος Αμνός του Θεού.

Ο Θεάνθρωπος παρέμεινε στο μνήμα καθ' όλη τη διάρκεια της πρώτης ημέρας της γιορτής του εβραϊκού Πάσχα, και μόνο κατά τη διάρκεια αυτής της ημέρας. Εισήλθε στον Τάφο νεκρός στην αρχή της γιορτής, την εσπέρα της Παρασκευής, και εξήλθε αναστημένος μετά το τέλος της ημέρας, την εσπέρα του Σαββάτου.

Οι Ιουδαίοι αρχιερείς δεν ήθελαν να γίνει η ταφή του Ιησού μετά τη δύση του Ηλίου, διότι εθεωρείτο πράξη ύψιστης βεβήλωσης και ιεροσυλίας να συμπέσει ταφή την ημέρα του Πάσχα. Όμως, δεν πρόλαβαν. **Η ταφή του Ιησού έλαβε χώρα μετά τη δύση, αμέσως μόλις άρχισε η γιορτή του ιουδαϊκού Πάσχα, η οποία κατ' αυτόν τον τρόπο γνώρισε τη μέγιστη βεβήλωση και ερήμωση.** Όπως τη μέγιστη ερήμωση γνώρισε και ο Ναός της πόλης.

Οι Ιουδαίοι αρχιερείς, με την απόφασή τους να θανατώσουν και να ενταφιάσουν τον Υιόν του Θεού, διαπράττουν τη μέγιστη ύβρη προς το Πρόσωπο του Δημιουργού, και κατ' αυτόν τον τρόπο βεβηλώνουν τον Οίκο του Θεού αλλά και τη γιορτή του Πάσχα τους. Γι' αυτόν τον λόγο, εγκαταλείπονται από τον Θεό σε ερήμωση.

Και επειδή το ιουδαϊκό Πάσχα και ο Ναός της πόλης παραδίδονται σε πνευματική ερήμωση, **σε λίγες ώρες ο αναστημένος Χριστός θα δημιουργήσει νέο Πάσχα και νέο Ναό. Το νέο Πάσχα θα είναι η γιορτή της Αναστάσεώς του, και ο νέος Ναός θα είναι το Αναστημένο του Σώμα.**

«Ἀπεκρίθη εἰς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, “Γκρεμίστε τὸν ναὸν αὐτὸν καὶ σὲ τρεῖς ἡμέρες θὰ τὸν ἀνοικοδομήσω”. Τότε τοῦ εἶπαν οἱ Ἰουδαῖοι, “Σαράντα ἔξη χρόνια χρειάσθηκαν γιὰ νὰ κτισθῇ ὁ ναὸς αὐτός καὶ σὺ θὰ τὸν ἀνοικοδομήσης σὲ τρεῖς ἡμέρες;”. Ἄλλ’ ὁ ναὸς διὰ τὸν ὁποῖον ἐκεῖνος μιλοῦσε ἦτο τὸ σῶμά του. Ὅταν ἀναστήθηκε ἐκ νεκρῶν, ἐθυμήθηκαν οἱ μαθηταὶ του ὅτι αὐτὸ τὸ εἶχε πῇ καὶ ἐπίστεψαν εἰς τὴν γραφὴν καὶ εἰς τὸν λόγον πὺν εἶπε ὁ Ἰησοῦς». (Ιωάννης 2, 19)

Μεγάλο Σάββατο, 4 Απριλίου του 33 μ.Χ.

Την ώρα της εσπέρας του Μεγάλου Σαββάτου, λίγο μετά τη δύση του Ηλίου και ενώ είχε αρχίσει ημερολογιακά η Κυριακή, ο Χριστός ανασταίνεται και ο Τάφος του πλημμυρίζει από το άγιο και άκτιστο Φως της Θεότητάς Του. **Αυτή είναι η αφετηρία του θαύματος του Αγίου Φωτός.**

Την ίδια ώρα, όπως έχουμε προαναφέρει, **ο Αναστημένος Χριστός φανερώνεται στην υπεραγία Θεοτόκο που καταφθάνει στον Τάφο.** Αργότερα τη νύχτα, φανερώνεται και στη Μαρία τη Μαγδαληνή. Οι μυροφόρες γυναίκες που αναφέρονται από τους ευαγγελιστές Λουκά και Μάρκο μεταβαίνουν και αυτές στον άδειο Τάφο και πληροφορούνται το νέο της Αναστάσεως. Ο Χριστός φανερώνεται μόνο σε γυναίκες και, κατ' αυτόν τον τρόπο, τιμά και εξυψώνει το γένος των γυναικών. Εξηγήσαμε σε προηγούμενη ενότητα τον λόγο.

Ο Θεάνθρωπος ανασταίνεται αμέσως μόλις τελειώνει η πρώτη ημέρα του βεβηλωμένου και ερημωμένου ιουδαϊκού Πάσχα, μετά τη δύση του Ηλίου, και κατ' αυτόν τον τρόπο εγκαινιάζει το δικό του Πάσχα – το νέο χριστιανικό Πάσχα.

Κυριακή του Πάσχα, 5 Απριλίου του 33 μ.Χ.

Την Κυριακή του πρώτου χριστιανικού Πάσχα, λίγο πριν την εσπέρα, ο αναστημένος Χριστός φανερώνεται σε δύο άνδρες που βαδίζουν στην οδό προς Εμμαούς. Οι δύο άνδρες δεν αναγνώρισαν τον Ιησού όση ώρα εκείνος βάδιζε μαζί τους, όμως, όση ώρα συνομιλούσαν μαζί του, «η καρδιά τους έκαιγε». Και όταν έφτασαν στους Εμμαούς του είπαν: «Μεϊνε μαζί μας, διότι πλησιάζει ή εσπέρα και ή ημέρα είναι σχεδόν εις τὸ τέλος» (Λουκάς 24, 29). Και όταν έκατσαν να συμφάγουν, τη στιγμή που ο Ιησούς έκοβε και ευλογούσε το ψωμί, τότε τον αναγνώρισαν. Και αμέσως έγινε άφαντος. Και μόλις έγινε άφαντος, την ίδια περίπου ώρα, και πάλι κατά την εσπέρα, όπως αναφέρει ο ευαγγελιστής Ιωάννης, ο αναστημένος Χριστός, που είναι πανταχού παρών, εμφανίζεται στους δέκα μαθητές του στην Ιερουσαλήμ – απόντος του αποστόλου Θωμά (βλ. Ιωάννης 20, 19).

Την εσπέρα λοιπόν του Σαββάτου, σχεδόν ταυτοχρόνως με την Ανάστασή του, ο Υιός του Θεού εμφανίζεται στο γένος των γυναικών διά μέσου της Θεοτόκου, και την εσπέρα της επόμενης ημέρας φανερώνεται στο γένος των ανδρών.

Η ώρα της εσπέρας είναι κυρίαρχη: εσπέρα της Πέμπτης ο μυστικός δείπνος, εσπέρα της Παρασκευής η Ταφή, εσπέρα του Σαββάτου η Ανάσταση και η φανέρωσή του στο γένος των γυναικών, εσπέρα της Κυριακής η φανέρωσή του στο γένος των ανδρών. Τέσσερις συνεχόμενες εσπέρες που άλλαξαν την ιστορία της ανθρωπότητας.

Και κατά τη διάρκεια της σημαντικότερης απ' αυτές, **κατά την εσπέρα του πρώτου Μεγάλου Σαββάτου, μόλις τελείωσε η ημέρα του εβραϊκού Πάσχα και έδυσε το φως το εσπερινό, ανέτειλε το Φως το Ανέσπερον.** Μόλις έδυσε το ερημωμένο Πάσχα, ανέτειλε το Αιώνιο Πάσχα. Μόλις έδυσε ο Ήλιος ο φυσικός, ανέτειλε ο Ήλιος της Δικαιοσύνης.

Το σούρουπο του Σαββάτου, την ώρα που οι κάτοικοι της Ιερουσαλήμ άναβαν τους λύχνους μέσα στις οικίες τους, την ίδια ώρα μέσα στον άγιο Τάφο άναβε σαν λύχνος το Σώμα του Χριστού – άναβε ο Λύχνος που φωταγωγεί το άπειρον της δημιουργίας. «Ότι λύχνον ήψε τήν έαυτοῦ σάρκα», γράφει ο άγιος Γρηγόριος ο θεολόγος στον λόγο του *Είς τὸ Άγιον Πάσχα*, που σημαίνει: «**Άναψε ως λυχνάρι την ίδια Του τη σάρκα**».⁴³⁴

Ο Χριστός ανασταίνεται μέσα στο ημίφως της εσπέρας του Σαββάτου, όταν οι τελευταίες ακτίνες του Ηλίου αναμινγνούνται με το σκοτάδι, μόλις ξεκινάει η ημέρα της Κυριακής. Κατ' αυτόν τον τρόπο, εκπληρώνει την υπόσχесή του ότι θα αναστηθεί την τρίτη ημέρα. Και την εκπληρώνει ταχέως – χωρίς καμία χρονοτριβή.

⁴³⁴ Γρηγόριος Ναζιανζηνός, *Είς τὸ Άγιον Πάσχα*, PG 36.660.

Ο άχρονος και άναρχος Υιός και Λόγος του Θεού, αυτός που δεν υπόκειται στον χρόνο, δεν μπορεί να παραμείνει στον Τάφο πέρα από τον χρόνο που ο Ίδιος όρισε. **Είπε ότι θα αναστηθεί την τρίτη ημέρα και το έπραξε αμέσως μόλις άρχισε αυτή η ημέρα. Αναστήθηκε με τη μέγιστη ταχύτητα της αγάπης και της φιλανθρωπίας του, χωρίς να καθυστερήσει ούτε κατ' ελάχιστον τη λύτρωση του ανθρωπίνου γένους.**

Η Ανάσταση του Χριστού είναι ο θεμέλιος λίθος της χριστιανικής πίστης και συγχρόνως η μεγαλύτερη γιορτή και χαρά του χριστιανικού κόσμου. Και η γιορτή αυτή ξεκινάει όταν ο Χριστός εκφέρει προς τις δύο Μαρίες μία και μόνο λέξη: «**Χαίρετε**»⁴³⁵ – που σημαίνει: Χαρείτε μαζί μου, όχι μόνο τη δική μου ανάσταση, αλλά πρωτίστως τη δική σας.

Όπως αναφέρει ο άγιος Νικόδημος ο αγιορείτης, «η χάρη και η δόξα του αναστημένου σώματος του Χριστού είναι τόσο υπερβολική, που στον ουρανό αυτή θα είναι η ανώτατη μακαριότητα της ψυχής και του σώματος και όλων των αισθήσεών μας. **Μετά την Ανάστασή του ο Χριστός κέρδισε την υπέρτατη ωραιότητα· και αυτή η ωραιότητα θα είναι η υπέρτατη δική μας χαρά: το να βλέπουμε τον Χριστό, τότε, στην ουράνια βασιλεία του**».⁴³⁶

Ο άγιος Νικόδημος περιγράφει την ωραιότητα, τη δόξα και το ασύγκριτο Φως που περιβάλλει το ηλιόμορφο Σώμα του Χριστού την ώρα της Αναστάσεώς του. **Η ωραιότητα και η δόξα που έχει ως Θεός εξαπλώνεται σε όλο το αναστημένο του Σώμα.** Η θέαση αυτής της θεϊκής δόξας, όπως γράφει ο Νικόδημος, αποτελεί την υπέρτατη χαρά και μακαριότητα της ψυχής για όλους αυτούς που θα κερδίσουν τη βασιλεία των ουρανών.

Η δόξα και η λαμπρότητα του αναστημένου Σώματος του Χριστού θα διαβιβασθεί μερικώς και στα νέα άφθαρτα σώματα των ανθρώπων που θα δοξαστούν και θα λάμψουν μαζί Του την Ημέρα της Τελικής Κρίσεως – εφόσον κριθούν άξιοι. Γι' αυτό, ο ίδιος ο Χριστός διαβεβαιώνει ότι την ημέρα εκείνη «**οί δίκαιοι θα λάμψουν όπως ο ήλιος εις την βασιλείαν τοῦ Πατέρα τους**».⁴³⁷

Η δόξα και η λαμπρότητα του σώματος του Χριστού την ώρα της Αναστάσεώς του υπήρξε η αφετηρία του θαύματος του Αγίου Φωτός. Την ιστορία αυτής της δόξας και λαμπρότητας διερευνήσαμε στο παρόν βιβλίο, την ιστορία του Αγίου Φωτός της Αναστάσεως του Χριστού, το οποίο έκτοτε εμφανίζεται στον Τάφο του Θεανθρώπου κάθε Μεγάλο Σάββατο μέσα στο πέρασμα των αιώνων.

⁴³⁵ Ματθαίος 28, 9.

⁴³⁶ Νικόδημος ο αγιορείτης, *Λόγος εις την Κυριακήν των Μυροφόρων*.

⁴³⁷ Ματθαίος 13, 43.